

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFI KAVRAMLARIN ÇOCUKLARA ÖĞRETİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING THE OPINIONS OF PRESCHOOL TEACHER CANDIDATES ABOUT TEACHING GEOGRAPHICAL CONCEPTS TO CHILDREN

Hilal YILMAZ¹, Arcan AYDEMİR²

ÖZ: Araştırmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretimine yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında Artvin Çoruh Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği programı 3. sınıfa devam eden 29 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen "Görüşme Formu" kullanılmıştır. Betimsel ve içerik analizleri teknikleriyle çözümlenen veriler doğrultusunda sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının okul öncesinde coğrafi kavram olarak en çok yer şekilleri kavramını ifade ettiklerine ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının tamamına yakını çocuklara coğrafya öğretiminin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının çoğu lisans düzeyinde coğrafya ile ilgili bir ders almadığını belirtirken, öğretimi konusunda kendilerini orta düzeyde yeterli olarak ifade etmişlerdir. Okul öncesinde coğrafi kavramların öğretiminde kullanılabilir yöntem ve teknikleri daha çok gösterip yaptırma ve beyin fırtınası şeklinde ifade eden öğretmen adayları süreçte kullanılabilir etkinlikleri de sanat etkinliği ve Türkçe etkinliği şeklinde ifade etmişlerdir. Okul öncesinde coğrafya öğretiminde etkili olan faktörler daha çok aile, öğretmen ve çevre olarak belirtilmiştir. Coğrafi kavram öğretiminde kullanılabilir okul dışı öğrenme ortamları en çok okul bahçesi olarak ifade edilmiştir. Coğrafi kavram öğretiminde kullanılabilir materyal olarak ise en çok dünya küresi belirtilmiştir.

Anahtar sözcükler: Okul öncesi öğretmen adayı, coğrafi kavramlar, kavram öğretimi

ABSTRACT: The aim of the research is to examine the opinions of pre-school teacher candidates regarding teaching geographical concepts to children. The research was conducted with the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 29 teacher candidates attending the 3rd grade of Artvin Çoruh University Preschool Teaching program in the 2023-2024 academic year. "Interview Form" developed by the researchers was used as a data collection tool in the study. Some results were reached in line with the data analyzed using descriptive and content analysis techniques. As a result of the research, it was found that pre-school teacher candidates mostly expressed the concept of landforms as a geographical concept in preschool. Almost all of the pre-school teacher candidates stated that teaching geography to children is necessary. While most of the teacher candidates in the study group stated that they had not taken a geography-related course at the undergraduate level, they expressed themselves as moderately proficient in teaching. Pre-service teachers expressed the methods and techniques that can be used in teaching geographical concepts in pre-school mostly as demonstration and brainstorming, and expressed the activities that can be used in the process as art activity and Turkish language activity. Finally, the factors that are effective in teaching geography in pre-school are mostly expressed as family, teacher, and environment. The most common out-of-school learning environments that can be used in teaching geographical concepts are school gardens. The earth globe was most frequently mentioned as the material that could be used in teaching geographical concepts.

Keywords: Preschool teacher candidate, geographical concepts, concept teaching

Bu makaleye atf vermek için:

Yılmaz, H. & Aydemir, A. (2024). Okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretimine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 479-492.

Cite this article as:

Yılmaz, H. & Aydemir, A. (2024). Examining the opinions of preschool teacher candidates about teaching geographical concepts to children. *Trakya Journal of Education*, 14(1), 479-492.

¹ (Sorumlu yazar) Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Artvin/Türkiye, e-mail: yilmazhilal@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4594-3155

² Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Artvin/Türkiye, e-mail: arcan.aydemir@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8110-954X

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

As a term, geography consists of the word "geographie", which means description of the world, which is formed by combining the concepts of "geo", which means place in Greek, and "graphie", which means defined and described by drawing. The emergence of geography as a field of science was influenced by humankind's desire to know their surroundings and meet some basic needs. The development of geography, which dates to ancient times, dates to the invention of writing in 3500 BC. In these periods, the first studies on geography were dealt with the recognition, measurement, and description of the world. In the historical process, the contents regarding the science of geography in the works of scholars such as Piri Reis (Kitabı Bahriye), Seydi Ali Reis (Mirat'ül Memalik), Katip Çelebi (Cihannüma) enabled the development of geography in this process and the laying of its foundations (Ünlü, 2014, p. 3-4). As a field of science that develops throughout history, the role of geography within social sciences is important. It can be said that this importance paved the way for the emergence of geography education at different levels of education and training, allowing geography to be used in raising people.

Learning in young children often occurs through their senses and experiences. Children at this level try to perceive the environment by touching, smelling, tasting, feeling, running, jumping, climbing, playing imaginary games, and asking questions. Children who gain some geographical experiences in their daily lives begin to understand how people relate to the world, how people change the environment, the relationship between places, and the effects of climate on human life. This knowledge and experiences that children acquire in daily life form the basis of the geographical knowledge they will learn in schools. Especially encouragement and guidance before school will enable young children to better understand, learn and become aware of geography (Catling, 2006; Fromboluti and Seefeldt, 1999).

There are some studies in the literature on geography teaching in pre-school education. In this context, studies in the literature include teachers' opinions on teaching geography skills in preschool education (Er et al., 2022), geography education in preschool (Can Yaşar et al., 2012), geographical gains that can be gained by students in preschool education and their evaluation (Ünlü and Çavak, 2019), the necessity of geography lessons in preschool teaching programs (Ünlü and Alkış, 2006), geography education in preschool education programs (Öztürk et al., 2015), geographical concepts in preschool picture story books (Özkan-Kılıç et al., 2014). Content such as children's cognitive mapping (Halseth and Doddridge, 2000), geographical understanding and play in children's early learning (Catling, 2006), and human geography in the early childhood classroom (Brillante and Mankiw, 2015) were discussed. It is thought that this study will contribute to the literature by focusing on the awareness and opinions of pre-school teacher candidates regarding teaching geographical concepts to children. Determining the current views of teacher candidates about teaching geographical concepts to children before starting their careers is important to organize undergraduate programs more effectively and to increase the quality of teacher education.

Method

In the study, the phenomenological phenomenology pattern was used to reveal the opinions of pre-school teacher candidates regarding the teaching of geographical concepts. Phenomenology, considered both a philosophical approach and a research method, examines the world in which people live and the meanings and experiences they attribute to it. The main purpose of phenomenological research is to reveal people's thoughts about a phenomenon based on their feelings, thoughts and experiences (Polatcan and Kılınc, 2018). In this respect, in the study, teaching geographical concepts in preschool was considered as a phenomenon and the opinions of pre-school teacher candidates regarding this phenomenon were examined.

The study group of the research consists of 29 (25 female, 4 male) preschool teacher candidates studying in the 3rd grade of Artvin Çoruh University, Faculty of Education, Preschool Teaching program in the 2023-2024 academic year.

In this study, the "Interview Form for Teaching Geographic Concepts" developed by the researchers was used to collect data. Before creating the form, possible problems of teacher candidates regarding teaching geographical concepts to children were examined and a literature review was conducted.

The data was collected by distributing a physical form to teacher candidates on 12.10.2023. During the data collection process, the importance of the research was explained to the teacher candidates, and it was stated that they should fill out the interview form by considering the processes of teaching geographical concepts to children. The data obtained from the interview form was analyzed with the descriptive and

content analysis technique. In descriptive analysis, data are summarized and interpreted according to predetermined themes.

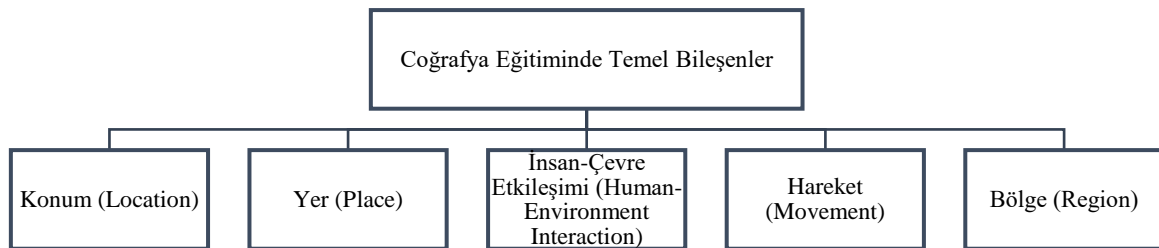
Discussion and Conclusion

As a result, in this research, which examines the opinions of pre-school teacher candidates about teaching geographical concepts to children, it can be inferred that teacher candidates think it is necessary to teach geographical concepts to children, but they need more training on this subject. As Bliss (2008) states, geography education within the scope of social studies supports the development of reasoning and inquiry skills by generating questions and using a research-based approach to investigate the answers. These skills are necessary to gain independence at work and school (Bliss, 2008). Research shows that young children can engage with three areas of geography: Reading simple maps, identifying familiar places and landmarks, and recognizing distinctive features in landforms (Halseth and Doddridge, 2000; Wiegand, 2006). For this reason, it is considered extremely important to create a solid foundation for geography education with geographical concepts to be taught to children from early childhood. The place where pre-school teachers, who will help children acquire these skills, will receive this training is at the higher education level. It is thought that it is necessary to include how this teaching will be done in pre-school education higher education programs. The most common out-of-school learning environments that can be used in teaching geographical concepts are school gardens. The earth globe was most frequently mentioned as the material that could be used in teaching geographical concepts.

GİRİŞ

Terim olarak coğrafya, Yunancada yer anlamına gelen “*geo*” ile çizilerek tanımlanan betimlenen anlamına gelen “*graphie*” kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan, dünyanın tasviri anlamına gelen “*geographie*” kelimesinden oluşmaktadır. Bir bilim alanı olarak coğrafyanın ortaya çıkmasında ise insanoğlunun etrafını tanıma ve temel birtakım ihtiyaçlarını karşılama arzusu etkili olmuştur. Ortaya çıkışı çok eskilere dayanan coğrafyanın gelişimi MÖ 3500 yıllarında yazının icadına dayanmaktadır. Bu dönemlerde coğrafyaya yönelik ilk çalışmalar dünyanın tanınması, ölçülmesi ve tasvirleriyle ilgili olarak ele alınmıştır. Tarihsel süreçte Piri Reis (Kitabı Bahriye), Seydi Ali Reis (Mirat’ül Memalik), Katip Çelebi (Cihannüma) gibi bilginlerin eserlerinde yer alan coğrafya bilimine yönelik içerikler, coğrafyanın bu süreçte gelişmesine ve temellerinin atılmasına olanak tanımıştır (Ünlü, 2014, s.3-4). Tarihsel süreçte gelişim gösteren bir bilim alanı olarak coğrafyanın sosyal bilimlerdeki rolü önemlidir. Bu önemin ise coğrafyanın insan yetiştirmede de ele alınmasına olanak tanıyarak eğitim-öğretimin farklı kademelerinde coğrafya eğitiminin ortaya çıkmasına zemin hazırladığı söylenebilir.

Coğrafi kavramların hedef kitleye aktarılmasında önemli bir süreç olarak ele alınan coğrafya eğitiminde içerik birtakım standartlar üzerine yapılandırılmıştır. Bu bağlamda 1994 yılında Amerikan Ulusal Coğrafya Eğitimi Kurulu, coğrafya eğitimi standartları belirlemiştir. Kurul tarafından hazırlanan raporda coğrafya eğitiminde beş temel bileşenden söz edilmiştir. Kurul coğrafya eğitiminin bu beş temel bileşen doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerektiğini ve coğrafya derslerinin de bu perspektifte sürdürülmesi gerektiğini ifade etmiştir. İlgili kurul tarafından ifade edilen beş bileşen ise şekil 1’de ifade edilmiştir (Koç ve Aksoy, 2012).

Şekil 1. Coğrafya Eğitiminde Yer Alması Gereken Beş Temel Bileşen (Koç ve Aksoy, 2012)

Eğitimin farklı kademelerinde verilen coğrafya eğitiminde Şekil 1’de yer alan içeriklere rastlamak mümkündür. Bu kademelerden biri de okul öncesi eğitim kademesidir.

Bugün pek çok çocuk, geçmiş nesillerdeki çocukların yaşadığı gibi, mahallede özgürce oynama ve dolaşma deneyimlerine sahip değildir. Çocukların yaşadıkları çevreyle etkileşimleri kişisel olmaktan çıkmaktadır. Bunun yerini ise alışveriş merkezlerindeki zincir mağazalardan alışveriş yapmak ve

teknolojiyle etkileşime geçmek almaktadır. Ancak çocukların hâlâ çevrelerindeki dünyayla bağlantılı bir şekilde, bilgili ve işlevsel karar vericiler olabilmeleri için gerekli olan becerileri geliştirmeleri gerekmektedir (Brillante ve Mankiw, 2015). Bu becerilerin kazandırılmasında ise okul öncesinde coğrafya öğretiminin etkisi dikkate alınmalıdır. Okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi, çocuklara dünya hakkında temel bilgiler kazandırmanın yanı sıra (Akınoğlu, 2013), çocukların çevrelerini anlamalarını (Roberts, 2017), kültürlerarası farkındalık geliştirmelerini (Scoffham, 2019) ve analitik düşünme becerilerini artırmalarına yardımcı olarak (As'ari, 2021) çocuklara kapsamlı bir öğrenme deneyimi sunmaktadır.

Küçük çocuklarda öğrenme genellikle duyu ve deneyimleri aracılığıyla gerçekleşir. Bu düzeydeki çocuklar dokunarak, koklayarak, tadarak, hissederek, koşarak, zıplayarak, tırmanarak, hayali oyunlar oynayarak ve sorular sorarak etrafı algılamaya çalışırlar. Günlük hayatlarında ise birtakım coğrafi deneyimler kazanan çocuklar insanların dünya ile nasıl ilişki kurduklarını, insanların çevreyi nasıl değiştirdiğini, yerler arasındaki ilişkiyi, iklimin insan yaşamı üzerine etkilerini anlamaya başlamaktadırlar. Çocukların günlük hayatta elde ettiği bu bilgi ve deneyimler okullarda öğrenecekleri coğrafi bilgilerin de temelini oluşturmaktadırlar. Özellikle okul öncesinde teşvik ve yönlendirme küçük çocukların coğrafyayı daha iyi anlamalarına, öğrenmelerine ve coğrafyanın farkına varmalarına olanak tanımaktadır (Catling, 2006; Fromboluti ve Seefeldt, 1999).

Okul öncesi coğrafya eğitiminde coğrafya genel olarak konum, yer, hareket, insan-çevre etkileşimi ve bölge gibi başlıklarla ele alınmaktadır. Okul öncesi eğitimde ise bu kavramlar kazanım göstergelerde, belirli gün ve haftalar ile kavramlarda ele alınmaktadır (Öztürk, vd., 2014; Ünlü ve Çavak, 2019). Buna ek olarak yine okul öncesi dönemde coğrafya eğitiminde yer alan temel bilim alanları "*Mekan/uzak ve zaman*", "*yerel coğrafya*", "*fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya*", "*doğal çevre ve insan etkileşimi*" şeklinde de ifade edilmektedir (Can-Yaşar vd., 2012, s.80).

Coğrafya alanında yer alan konulara yönelik içeriklere 2013 okul öncesi eğitim programında da rastlamak mümkündür. Bu bağlamda ilgili okul öncesi eğitim programında ele alınan kavramlardan biri konum olmuştur. Konum kavramı programda "*Bilişsel gelişimle ilgili kazanımlar göstergeleri ve açıklamaları*" başlığında kazanım 10 olarak "*Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular.*" şeklinde ifade edilmiştir. İlgili kazanıma yönelik göstergeler ise "*Nesnenin mekândaki konumunu söyler. Yönergeye uygun olarak nesneyi doğru yere yerleştirir. Mekânda konum alır. Harita ve krokiyi kullanır.*" olarak belirtilmiştir. Ayrıca kazanım açıklamasında da "yön, yakın, uzak, altında, üstünde, önünde, arkasında, yanında" gibi kavramlar vurgulanmıştır. Motor gelişimle ilgili kazanımlar, göstergeleri ve açıklamaları başlığında yer alan 1. kazanımda ise "*Yer değiştirme hareketleri yapar.*" ifadesine yer verilerek yer vurgusu yapılmıştır. Ayrıca ilgili kazanım açıklamalarında "*yükseklik, mesafe, öne, arkaya, sağa, sola*" gibi yönergeler ve kavramlar üzerinde durulması gerektiği belirtilmiştir (Meb [Milli Eğitim Bakanlığı], 2013, s.21, 32). 2013 Okul öncesi eğitim programında yer alan "*Hayvanları koruma günü, Enerji tasarrufu haftası, Yeni yıl, Orman haftası, Trafik ve ilk yardım haftası, Çevre koruma haftası*" gibi belirli gün ve haftalar da yine coğrafya ile ilişkili olarak ele alınabilir (Öztürk vd., 2015, s.256).

Okul öncesinde coğrafya eğitiminin planlanmasında çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu aşamada coğrafi kavramlar çocuklara basit bir şekilde verilmelidir. Okul öncesinde kullanılan resimli kitaplar ise buna hizmet etmesi açısından önemlidir. Buna ek olarak okul öncesi eğitimde önemli olan çevre eğitiminde de sık sık doğa gezileri düzenlenmeli, çevre tanıtılmalı ve çocuklara çevreyle etkileşime girme fırsatı tanınmalıdır (Özkan-Kılıç vd., 2014). Alınacak bu önlemler ise okul öncesinde etkili coğrafya öğretiminin gerçekleştirilmesine olanak tanıyabilir.

Okul öncesinde coğrafi kavramların ele alınması hedef kitlenin hem mevcut yaşamlarına hem de gelecekteki yaşamlarına birtakım faydalar sağlayacaktır. Okul öncesinde coğrafya eğitiminin sağladığı faydalar ise aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Çomak, 2020; Özkan-Kılıç vd., 2014; Öztürk, vd., 2014; Ünlü ve Çavak, 2019):

- Okul öncesinde coğrafya eğitimi çocukların yaşadığı çevreyi, mekanı tanımalarına fırsat vererek, yaşadıkları çevre ile farklı çevreleri karşılaştırmalarına olanak tanımaktadır.
- Coğrafya eğitimiyle ilgili kazanımlara okul öncesinde yeterli düzeyde yer verilmesi, çocukların diğer gelişim alanlarının da olumlu bir şekilde etkilenmesine imkan sunacaktır.
- Coğrafya okul öncesi eğitim programlarında yer alan farklı bilim dallarıyla ilişkilendirilebilecek etkinlikleri karşılayabilecek nitelikteki bir laboratuvara benzer. Coğrafya fiziki ve beşeri bilimlerle ortak birçok noktaya sahip olduğundan, bu bilimlerle iş birliği yapmaktadır. Bu yönüyle coğrafya okul öncesi eğitim programını koordine eden bir bilim dalı olarak birtakım işlevler sergileyebilir.
- Coğrafyanın zengin bir öğrenme potansiyeline sahip olması, çocukların sosyal, duygusal, dil ve motor gelişimlerinin hız kazanmasına olanak tanıyacaktır.

- Hayatın gelişme ortamı olarak coğrafyanın okul öncesi eğitimde etkin bir biçimde kullanılması Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişim göstermesine katkıda bulunacaktır.
- Okul öncesinde çocuklara öğretilen coğrafi kavramlar ileride karşılırlarına çıkacak olan soyut birtakım kavramların kolay bir şekilde öğrenilmesini sağlayacaktır.

Okul öncesi eğitimde coğrafya öğretimine yönelik literatürde birtakım çalışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda literatürde yer alan çalışmalarda okul öncesi eğitimde öğretmenlerin coğrafya becerilerini öğretmeye yönelik görüşleri (Er vd., 2022), okul öncesinde coğrafya eğitimi (Can Yaşar vd., 2012), okul öncesi eğitimde öğrencilere kazandırılabilir coğrafi kazanımlar ve bunların değerlendirilmesi (Ünlü ve Çavak, 2019), okul öncesi öğretmenliği programlarında coğrafya derslerinin gerekliliği (Ünlü ve Alkış, 2006), okul öncesi eğitim programında coğrafya eğitimi (Öztürk vd., 2015), okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarında coğrafi kavramlar (Özkan-Kılıç vd., 2014), çocukların bilişsel haritalaması (Halseth ve Doddridge, 2000), çocukların erken öğrenmesinde coğrafi anlayış ve oyun (Catling, 2006), erken çocukluk sınıfında beşeri coğrafya (Brillante ve Mankiw, 2015) gibi içerikler ele alınmıştır. Bu çalışmanın ise özellikle okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavram öğretimine yönelik farkındalık ve görüşlerine odaklanması açısından literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce çocuklara coğrafi kavramların öğretimine yönelik mevcut görüşlerinin belirlenmesi lisans programlarının daha etkin bir şekilde düzenlenebilmesi öğretmen eğitiminin kalitesinin artırılması açısından önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretimine yönelik görüşlerini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aramıştır:

- Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara öğretilerebilecek coğrafi kavramlara yönelik görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretilmesi gerekliliğine yönelik görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramlar ve kavram öğretimine yönelik lisans dersi alma durumları nedir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavram öğretirken kullanılabilir yöntem ve tekniklere yönelik görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde kullanılabilir etkinliklere yönelik görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavram öğretiminde etkili olan faktörlere yönelik görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavram öğretiminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavram öğretiminde materyallere yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretimine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Hem felsefi bir yaklaşım hem de bir araştırma yöntemi olarak ele alınan fenomenoloji, insanın yaşadığı dünyayı ve ona yüklediği anlamları ile deneyimlerini inceler. Fenomenolojik araştırmaların temel amacı kişilerin duygu, düşünce ve deneyimlerinden yola çıkarak bir fenomen (olgu) ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmaktır (Polatcan ve Kılınc, 2018). Bu doğrultuda çalışmada okul öncesinde coğrafi kavram eğitimi bir fenomen olarak ele alınmış ve okul öncesi öğretmen adaylarının bu fenomene olguya yönelik görüşleri incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği programı 3. sınıfta öğrenim gören 29 (25 kadın, 4 erkek) okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Katılımcı öğretmen adayları belirlenirken amaçlı

örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ölçütler ise öğretmen adaylarının çocuklara kavram öğretimi, öğretim yöntem-teknikleri ile okul öncesi eğitim yaklaşım ve programlarına yönelik çeşitli dersler almış olmalarıdır. Tablo 1’de ilgili ölçütleri sağlayıp gönüllülük esasına bağlı olarak çalışma grubunda yer alan katılımcılara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1.
Çalışma grubuna ait demografik bilgiler

Demografik bilgiler	Özellik	n	%
Cinsiyet	Kadın	25	86,2
	Erkek	4	13,8
Yaş	19-21	17	58,6
	22-24	12	41,4
Bölümü seçme durumu	İsteyerek seçim	25	86,2
	İstemeyerek seçim	4	13,8
Lise alan türü	Eşit ağırlık	12	15,38
	Sözel	15	19,23
	Sayısal	2	2,56
Algılanan gelir düzeyi	Düşük	7	24,1
	Orta	22	75,9
Toplam	-	78	100

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubundaki öğretmen adaylarının %86,2’sinin kadın, %13,8’inin erkek olduğu; %58,6’sının 19-21 yaş aralığında, 41,4’ünün 22-24 yaş aralığında; %86,2’sinin bölümü isteyerek seçtiği, %13,8’inin bölümü istemeyerek seçtiği; %15,38’inin lise alan türü eşit ağırlık, %19,23’ünün sözel ve %2,56’sının sayısal; %24,1’inin gelir düzeyinin düşük, %75,9’unun orta olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında verileri toplamak amacıyla, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Coğrafi Kavramların Öğretimine Yönelik Görüşme Formu" kullanılmıştır. Bu form oluşturulmadan önce, öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretimi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması tamamlandıktan sonra, okul öncesi öğretmen adayları için hazırlanan bu görüşme formu 14 sorudan oluşmaktadır. Formun güvenilirliği ve kapsam geçerliğini sağlaması için 7 alan uzmanının görüşü alınmış ve bu uzmanlar tarafından yapılan Lawshe analizi sonucunda formdaki soruların kapsam geçerlik değerlerinin .71 ile 1 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu nedenle, hiçbir soru çıkarılmamıştır. Görüşme formu, öğretmen adaylarının demografik bilgilerini içeren 5 soru ve coğrafi kavramların çocuklara öğretimi ile ilgili 9 soru içermektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler 12.10.2023 tarihinde öğretmen adaylarına form dağıtılarak toplanmıştır. Veri toplama sürecinde, araştırmanın önemine vurgu yapılmış ve öğretmen adaylarından çocuklara coğrafi kavramları öğretme süreçlerini dikkate alarak görüşme formunu doldurmaları istenmiştir. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi teknikleriyle çözümlenmiştir. Bu bağlamda her bir soru için verilen cevaplar ayrıntılı olarak incelenmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Kodların tekrarlanma sıklıklarının yer aldığı tablolar oluşturularak katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından elde edilen kodlarda, uzman görüşü doğrultusunda görüş birliğine varılarak, kodlara son hali verilmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup, gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Araştırma kapsamında Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu’ndan 06.10.2023 tarih ve E-18457941-050.99-108172 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda bulgulara ulaşılmıştır. Tablo 2’de okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara öğretilebilecek coğrafi kavramlara yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 2.

Çocuklara öğretilebilecek coğrafi kavramlara ilişkin bulgular

Kavramlar	<i>f</i>	%
Yer şekilleri	11	21,57
İklim	9	17,65
Mekanda konum	9	17,65
Mevsim	6	11,76
Soğuk-sıcak	6	11,76
Harita	5	9,80
Afetler	4	7,84
Zaman	1	1,96
Toplam	51	100

Tablo 2’de okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara öğretilecek coğrafi kavramlar ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Buna göre çocuklara öğretilebilecek coğrafi kavramların en çok yer şekilleri (11), iklim (9) ve mekanda konum (9) olarak belirtildiği görülmektedir. En az ise afetler (4) ve zaman (1) belirtilmiştir. Aşağıda katılımcı görüşlerinden kesitlere yer verilmiştir:

“Dağ, deniz, ova vb..” (ÖA1)

“İklim, soğuk-sıcak, dağ.” (ÖA5)

Araştırma kapsamında katılımcıların çocuklara coğrafi kavram öğretiminin gerekliliğine yönelik görüşleri incelenmiş ve tablo 3’teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3.

Coğrafi kavramların öğretilme gerekliliğine yönelik bulgular

Öğretilme gerekliliği	<i>f</i>	%
Evet, gereklidir.	28	96,55
Hayır, gerekli değildir.	1	3,45
Toplam	29	100

Tablo 3’te okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretilmesinin gerekliliği ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarından 28’i coğrafi kavramların çocuklara öğretiminin gerekli olduğunu belirtirken, bir öğretmen adayı gerekli olmadığını ifade etmiştir. Buna göre okul öncesi öğretmen adaylarının neredeyse tamamının çocuklara coğrafi kavramları öğretmenin gerekli olduğunu düşündükleri söylenebilir. Tablo 4’te okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavram öğretme konusundaki yeterliliklerine yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 4.

Coğrafi kavramları öğretme yeterlilik düzeylerine ilişkin bulgular

Yeterlilik Düzeyleri	<i>f</i>	%
Çok yetersizim	2	6,9
Yetersizim.	8	27,6
Orta düzeyde yeterliyim.	13	44,8
Yeterliyim.	5	17,2
Çok yeterliyim.	1	3,4
Toplam	29	100

Tablo 4’te okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretilmesi ile ilgili yeterlilik düzeylerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %44,8’inin (13) kendisini orta düzeyde yeterli gördüğü, %27,6’sının (8) kendisini yetersiz gördüğü, %17,2’sinin (5) kendisini yeterli gördüğü,

%6,9'unun kendisini çok yetersiz gördüğü ve sadece %3,4'ünün kendini çok yeterli gördüğü belirlenmiştir. Buna göre okul öncesi öğretmen adaylarının neredeyse %45'inin coğrafi kavramları çocuklara öğretme konusunda kendisini orta düzeyde yeterli gördüğü söylenebilir.

Katılımcıların özellikle coğrafi kavramların çocuklara öğretimine yönelik lisans dersi alma durumlarına odaklanılmış ve görüşleri doğrultusunda tablo 5'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5.

Coğrafi kavramlar ve kavramların çocuklara öğretimine yönelik lisans dersi alma durumuna yönelik bulgular

Ders alma durumu	f	%
Evet, aldım.	3	10,3
Hayır, almadım.	24	82,8
Bilgim yok.	2	6,9
Toplam	29	100

Tablo 5'te okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramlar ve kavramların çocuklara öğretimi ile ilgili lisans dersi alma durumlarına yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %82,8'i (24) lisans dersi almadıklarını, %10,3'ü (3) lisans dersi aldıklarını ve %6,9'u (2) bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre okul öncesi öğretmen adaylarının çoğunluğunun coğrafi kavramlar ve kavramların çocuklara öğretimi ile ilgili lisans dersi almadıkları söylenebilir.

Tablo 6.

Coğrafi kavramların öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin bulgular

Yöntem ve Teknikler	f	%
Gösterip yaptırma	8	25
Beyin fırtınası	6	18,75
Drama	5	15,62
Soru-cevap	5	15,62
Deney	3	9,37
Anlatım	3	9,37
Örnek olay	2	6,25
Toplam	32	100

Tablo 6'da okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %25'i (8) gösterip yaptırma, %18,75'i (6) beyin fırtınası ve %15,62'si drama ve soru cevap tekniklerinin kullanılmasını gerektiğini belirtmişlerdir. Buna göre öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde en çok kullanılan yöntem ve teknik olarak gösterip yaptırma tekniğini belirttikleri söylenebilir. Aşağıda katılımcıların görüşlerinden kesitlere yer verilmiştir:

“Gösterip-yaptırma, drama” (ÖA11)

“Anlatım” (ÖA17)

Araştırma kapsamında çocuklara coğrafi kavram öğretiminde kullanılacak etkinlik türü örneklerine yönelik katılımcı görüşleri incelenmiş ve tablo 7'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 7.

Coğrafi kavramların öğretiminde kullanılan etkinlik türlerine yönelik bulgular

Etkinlik Türleri	f	%
Sanat etkinliği	13	27,66
Türkçe etkinliği	10	21,28
Fen etkinliği	9	19,15
Oyun etkinliği	7	14,89
Alan gezisi	5	10,64

Müzik etkinliği	2	4,25
Drama etkinliği	1	2,13
Toplam	47	100

Tablo 7’de okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde kullanılan etkinlik türleri ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %27,66’sı (13) sanat etkinliği, %21,28’i (10) Türkçe etkinliği ve %19,15’i fen etkinliğinin kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna göre öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde en çok kullanılması gereken etkinlik türü olarak sanat etkinliğini belirttikleri söylenebilir.

“Alan gezisi-Türkçe-Sanat” (ÖA6)

“Sanat ve oyun” (ÖA8)

Tablo 8’de katılımcıların coğrafi kavram öğretiminde etkili olan faktörlere yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 8.

Coğrafi kavramların öğretiminde etkili olan faktörlere yönelik bulgular

Öğretimde etkili olan faktörler	<i>f</i>	%
Aile	8	23,53
Öğretmen	7	20,59
Çevre	7	20,59
Okul	5	14,70
İklim	3	8,82
Materyal	2	5,88
Yaş	2	5,88
Toplam	34	100

Tablo 8’de okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde etkili olan faktörler ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %23,53’ü (8) ailenin, %20,59’u (7) öğretmenin ve çevrenin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre öğretmen adaylarının, çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde etkili olan faktörler arasında en çok aileyi belirttikleri söylenebilir. Aşağıda katılımcıların görüşlerinden bazı örneklerle yer verilmiştir:

“Aile tabiki eğer o çocuk zaten köyde yaşıyorsa ya da köye gidip geliyorsa hayatı içindeyken coğrafya kavramlarını öğrenmiştir.” (ÖA23)

“Çevre ve öğretmen.” (ÖA26)

Tablo 9’da çocuklara coğrafi kavram öğretirken kullanılabilecek okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 9.

Coğrafi kavramların öğretiminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik bulgular

Okul dışı öğrenme ortamları	<i>f</i>	%
Okul bahçesi	11	26,83
Yakın çevre (okulun bulunduğu mahalle)	7	17,07
Orman	6	14,63
Çocuk parkı	5	12,19
Müze	4	9,76
Deniz/göl kenarı	3	7,32
Planetarium	2	4,88
Yaylalar	2	4,88
Kayak merkezi	1	2,44
Toplam	41	100

Tablo 9’da okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %26,83’ü (11) okul bahçesini, %17,07’si (7) yakın çevreyi ve %14,63’ü (6) ormanları okul dışı öğrenme ortamları olarak belirtmiştir. Buna göre öğretmen adaylarının, çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları arasında en çok okul bahçesini belirttikleri söylenebilir.

“Okul bahçesi, planetaryum.” (ÖA3)

“Bahçe, okulun parkı.” (ÖA16)

Son olarak tablo 10’da katılımcıların çocuklara coğrafi kavram öğretiminde kullanılabilir materyallere yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 10.

Coğrafi kavramların öğretiminde kullanılabilir materyallere yönelik bulgular

Materyaller	f	%
Dünya küresi	10	23,81
Resimli kartlar	7	16,67
3 boyutlu şekiller	6	14,28
Dünya haritası	6	14,28
Doğal materyaller	6	14,28
Poster	3	7,14
Pusula	2	4,76
Hikaye kitapları	1	2,38
Videolar	1	2,38
Toplam	42	100

Tablo 10’da okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde materyaller ile ilgili görüşlerine yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının %23,81’i (10) dünya küresinin ve %16,67’si (7) resimli kartların materyal olarak kullanılabilirliğini belirtmişlerdir. Buna göre öğretmen adaylarının, çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde materyal olarak en çok dünya küresini belirttikleri söylenebilir. Aşağıda katılımcı ifadelerinden bazı kesitlere yer verilmiştir:

“Dünya küresi, harita.” (ÖA9)

“Kartlar, video.” (ÖA15)

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretimine yönelik görüşlerinin incelendiği bu araştırmanın sonucuna göre okul öncesi öğretmen adayları çocuklara öğretilen coğrafi kavramlar olarak en çok yer şekilleri, iklim ve mekanda konumu belirtmişlerdir. Öncelikle, öğretmen adaylarının yer şekillerine odaklanması, çocukların çevrelerini anlamaları açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Yer şekilleri, çocuklara fiziksel dünyayı tanıma ve çevrelerini keşfetme fırsatı sunarak, coğrafyanın temel unsurlarından birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının bu konuya odaklanması, çocukların somut deneyimler yoluyla öğrenmelerine katkı sağlayabilir. Nitekim Er vd. (2022) okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmanın sonucunda öğretmenlerin daha çok fiziki coğrafi kavramlara yer verdiklerini tespit etmişlerdir. Çocuklara çoğunlukla mekanda konum ve mekanı algılama kavramları öğrettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin çocuklara coğrafya öğretiminde Ünlü ve Çavak (2019) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenlerin coğrafi kazanımları öğretme tercihlerinde öncelikli olarak ‘okyanus’ kavramını seçtikleri belirtilmiştir. Bu tercihin, okyanuslardaki yaşamın çeşitliliğinin her zaman çocukların ilgisini çektiği düşünülerek yapıldığı ifade edilmektedir. Araştırmaya göre, beşerî coğrafya öğrenme alanı içinde öğretmenlerin en çok tercih ettiği kavram ‘çevre kirliliği’ iken, en az tercih ettikleri kavram ise ‘nüfus’ olmuştur. Bu tercihin temel nedeni, nüfus kavramının çevre kirliliğine göre daha bilimsel bir kavram olması olarak gösterilmektedir. Can-Yaşar vd. (2012) okul öncesi dönemde coğrafya öğretiminde yer verilmesi gereken kavramları şu şekilde belirtmişlerdir: Mekan/uzay ve zaman, yer/konum bildiren kavramlar (üstünde, altında, içinde, dışında vb.), hareket kavramları (yukarı, aşağı, ileri, geri vb.),

mesafe kavramları (yakın, uzak). Ayrıca, okul öncesi dönemde çocuklara coğrafi kavramlar açısından yerel coğrafya, fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya ile doğal çevre ve insan etkileşimi konuları öğretilmektedir (Can-Yaşar vd., 2012). Özkan-Kılıç ve diğerleri (2014) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, çocuklar için hazırlanan resimli öykü kitaplarındaki coğrafya kavramlarının ve okul öncesi öğretmenlerinin coğrafi kavramları öğretme süreçlerinde resimli öykü kitaplarını ne ölçüde kullandıklarını inceleyen çalışmanın sonuçlarına göre, bu kitaplarda en fazla "yer" kavramına yer verildiği, "harita" kavramına ise en az yer ayrıldığı belirlenmiştir (Özkan-Kılıç vd., 2014). Ayrıca MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda da coğrafi kavramlara yer verilmektedir. Nitekim Öztürk ve diğerleri (2015), MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki coğrafya kazanımlarını ve göstergelerini inceledikleri araştırmalarının sonucunda, okul öncesi eğitim programının tüm alanlarda coğrafya ile ilişkilendirilebilecek en az bir kazanım ve gösterge içerdiği sonucuna varmışlardır.

Bu araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının neredeyse tamamının çocuklara coğrafi kavramları öğretmenin gerekli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının coğrafi bilgilerin çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimine olumlu etkilerine yönelik güçlü bir inanç taşıdıklarını göstermektedir. Coğrafi kavramların öğretilmesi, çocuklara dünya ile etkileşim kurma, çevrelerini anlama ve kültürler arası farkındalık geliştirme fırsatı tanımaktadır. Bu durum, çocukların geniş bir perspektife sahip olmalarını destekleyerek, küresel vatandaşlık bilinci oluşturmalarına katkıda bulunabilir. Benzer şekilde Er ve diğerleri (2022) okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmanın sonucunda öğretmenlerin coğrafi kavramların öğretiminin gerekli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Can-Yaşar vd. (2012) okul öncesi dönemde coğrafyayı çocuklara doğru bir şekilde öğretmenin çocukların ilerideki akademik becerilerinde olumlu etkileri olduğunu belirttiktedirler.

Okul öncesi öğretmen adaylarının sadece yaklaşık olarak yarısının coğrafi kavramları çocuklara öğretme konusunda kendisini orta düzeyde yeterli gördüğü belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bu sonucun çocuklara coğrafi kavramların öğretimi konusunda istenilen bir sonuç olmadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte benzer sonuca ulaşan çalışmaya rastlanmıştır. Er ve diğerleri (2022) okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmanın sonucunda öğretmenler coğrafi kavramların öğretiminde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Mevcut araştırmada öğretmen adaylarının kendilerini yeterli görmemelerinin sebebi olarak lisans öğrenimleri süresince coğrafi kavramlara yönelik özel bir eğitim almamaları gösterilebilir.

Araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının çoğunluğunun coğrafi kavramlar ve kavramların çocuklara öğretimi ile ilgili lisans dersi almadıkları belirlenmiştir. Ünlü ve Alkış (2006) okul öncesi öğretmenliği lisans programında coğrafya derslerinin gerekliliğini inceledikleri araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafya dersindeki başarılarının istenilen düzeyde olmadığını tespit etmişlerdir. Çocukların gereksinimlerine uygun ve onların coğrafya alanında daha yetkin bireyler olmalarını destekleyecek şekilde eğitilmiş öğretmenlerin yetiştirilmesi için, okul öncesi öğretmenliği lisans programlarında coğrafya derslerinin sunulmasının gerekli ve kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç; okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde en çok kullanılan yöntem ve teknik olarak gösterip yaptırma tekniğini belirttikleridir. Gösterip yaptırma tekniği, öğretmenin bir kavramı çocuklara göstererek anlattığı, hemen ardından çocukların aynı süreci uygulamalarını, yapmalarını istemesini içeren bir yöntemdir (Aksu & Doğan, 2015). Bu yöntem, özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların öğrenme tarzına ve bilişsel seviyelerine uygundur. Er vd. (2022) okul öncesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimine ilişkin görüşlerini incelediği araştırmanın sonucunda öğretmenlerin coğrafya öğretiminde yöntem ve teknik olarak alan gezisi, deney ve drama kullandıklarını tespit etmişlerdir. Catling (2006) 5 yaş çocuklarının coğrafi kavramları öğrenmesinde oyunun önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir. Okul öncesi eğitimde coğrafya, konular ve bunların birbirleriyle olan ilişkileri, özellikle de yön ve mesafe ile ilgilidir. Okul öncesi çocuklar ayrıca, somut hale getirilmesi ve kendi yaşamlarıyla bağlantılı olması koşuluyla dünyanın diğer yerlerinden insanların yaşamlarıyla da ilgilenirler. Bu konularda uzmanlaşmak okul öncesi çocuklar için zor gibi görünse de anlamlı erken deneyimler hayatlarının geri kalanı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmaktadır (Epstein, 2014).

Araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde en çok kullanılması gereken etkinlik türü olarak sanat etkinliğini ifade ettikleri belirlenmiştir. Özkan-Kılıç vd. (2014) çocuklar için olan resimli öykü kitaplarındaki coğrafya kavramları ve okul öncesi öğretmenlerinin coğrafi kavramları öğretirken resimli öykü kitaplarını kullanma durumlarını inceledikleri araştırmanın sonucunda öğretmenlerin genel olarak resimli öykü kitaplarını coğrafi kavramların öğretiminde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çetin vd. (2012) okul öncesi dönem çocuklarına uzay kavramının öğretimini inceledikleri araştırmanın sonucunda çocuk merkezli ve zenginleştirilmiş etkinlikler

ile uzay kavramının öğretildiği deney grubunun puanlarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öner ve Yiğit (2021) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimi konusundaki görüşlerini incelediği çalışmada, bu öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitimi için en sık tercih ettikleri etkinliklerin başında Coğrafya etkinliklerinin geldiği saptanmıştır. Bu etkinlik türlerinin yanı sıra okul öncesi eğitimde coğrafi kavramlar öğretilirken yaşanılan çevrenin olanaklarından yararlanılabilir. Nitekim Brillante ve Mankiw (2015)'e göre öğretmenler, okul çevresinin, ses, görüntü ve doğa manzaralarının kasıtlı olarak planlanmış keşiflerini okul binası, okul bahçesi ve yerel mahallelerin yürüyüş turları ve keşifleri ile gerçekleştirebilirler. Bu keşifler, akademik becerileri ve bilgi edinmeyi teşvik etmenin yanı sıra çocukların yerel çevreleriyle bir ilişki geliştirmelerine yardımcı olacak ve bir yer hissini besleyecektir.

Araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarına göre, çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde etkili olan faktörler arasında en çok aile ardından sırasıyla öğretmen ve çevre yer almaktadır. Çetin vd. (2012) okul öncesi dönem çocuklarına uzay kavramının öğretimini inceledikleri araştırmanın sonucunda çocukların %51,3'ünün uzaya ilişkin kavramları ailelerinden öğrendikleri tespit edilmiştir. Alım (2009) 12-13 yaş çocuklarının coğrafi kavramları öğrenirken yakın çevrelerinin olumlu etkisinden bahsetmektedir. Yakınlarında şelale olan çocuklar yakınında şelale olmayan çocuklara göre bu yer şeklini daha iyi tanımaktadır. Çocukların coğrafi kavramları öğrenmesinde aileleri ve yakın çevrelerinin etkili olması Catling (2006)'in ifade ettiği gibi çocukların günlük yaşamları aracılığıyla coğrafi deneyim kazanması ve çok detaylı olmasa bile çevresel deneyimlerini kullanmaya ve yaratmaya başlamaları sayesinde.

Bu çalışmada öğretmen adayları okul bahçesi, yakın çevre ve ormanları coğrafi kavramların öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları olarak belirtmişlerdir. Bu noktada, öğretmen adaylarının pedagojik yaklaşımlarını zenginleştirmek ve çocuklara daha etkili bir öğrenme deneyimi sunmak amacıyla bu tür doğal ve yakın çevre olanaklarından yararlanma isteği açıkça görülmektedir. Williams ve Brown'un (2013) belirttikleri gibi okul bahçesi, çocuklara doğayla iç içe olma fırsatı sunarak sınıf içinde öğrenilen teorik bilgilerin pratiğe dönüşmesini sağlaması açısından oldukça etkilidir. Yakın çevre, coğrafi kavramların somut bir bağlamda öğrenilmesine katkıda bulunmakta ve çocuklara çevrelerini anlamaları için gerçek yaşam örnekleri sunmaktadır (Eguchi, 2016). Ormanlar ise doğal çeşitlilik, ekosistemler ve biyolojik çeşitlilik gibi konuların öğretimine zengin bir içerik katmaktadır (Martusewicz vd., 2014). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının bu okul dışı öğrenme ortamlarını öğrenme süreçlerine entegre etme çabaları, çocukların coğrafi kavramları daha derinlemesine anlamalarını ve öğrenmeye karşı daha fazla ilgi duymalarını teşvik edebilir. Ayrıca, bu tür çevresel öğrenme stratejileri, çocukların sınıf dışında da öğrenmeye devam etmelerini sağlayarak ömür boyu öğrenme alışkanlıklarını geliştirebilir.

Son olarak okul öncesi öğretmen adayları çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde dünya küresi ve resimli kartların kullanılabilirliğini belirtmişlerdir. Dünya küresi, coğrafi kavramları daha somut ve görsel bir şekilde sunma imkanı sağlar (Dessen Jankell vd., 2021). Özellikle küresel konuları anlatırken, küre üzerindeki yerleri işaretleyerek çocuklara uzak bölgeleri ve coğrafi ilişkileri anlatmak daha etkili olabilmektedir (Owen & Ryan, 2001). Bu anlatım çocukların dünya üzerindeki farklı yerleri anlamalarına ve mekanda konum becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Resimli kartlar da görsel öğrenmeyi destekleyerek çocukların coğrafi kavramları daha iyi anlamalarına katkıda bulunmaktadır (Brillante & Mankiw, 2015). Renkli ve çekici kartlar, öğrenme sürecini eğlenceli hale getirerek çocukların ilgisini çekmektedir. Ayrıca, kartlar aracılığıyla çocuklara farklı coğrafi özellikleri ve yerleri öğretmek, öğrenmeyi daha anlamlı kılar (Clark, 2010). Bu materyallerin kullanılması, çocuklara coğrafi kavramları öğrenmelerinde aktif bir rol alma fırsatı tanır. Öğretmen adaylarının bu araçları kullanma konusundaki tercihleri, çocukların derinlemesine anlamalarını ve coğrafi kavramlara duydukları ilgiyi artırabilir. Ayrıca, Vulchanova ve diğerlerinin (2017) belirttiği gibi görsel öğrenme araçlarının, dil becerilerini geliştirmenin yanı sıra çocukların bilişsel ve duygusal gelişimine de katkı sağladığı bilinmektedir (Vulchanova vd., 2017) Bu nedenle coğrafi kavramların öğretiminde görsel ve çocuğun yakın çevresinden somut materyallerin kullanımı önemlidir.

Sonuç olarak okul öncesi öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretimine yönelik görüşlerinin incelendiği bu çalışmada öğretmen adaylarının coğrafi kavramların çocuklara öğretilmesini gerekli gördükleri ancak bu konuyla ilgili daha çok eğitime ihtiyaç duydukları çıkarımı yapılabilir. Bliss (2008)'in belirttiği gibi sosyal bilgiler kapsamında coğrafya eğitimi, sorular üretmek ve cevapları araştırmak için araştırmaya dayalı bir yaklaşım kullanarak akıl yürütme ve sorgulama becerilerinin gelişimini destekler. Bu beceriler işte ve okulda bağımsızlığın kazanılması için gereklidir (Bliss, 2008). Çeşitli araştırmalar, küçük çocukların coğrafyanın üç temel alanıyla etkileşimde bulduklarını göstermektedir. Bu alanlar arasında basit haritaları okuma, tanıdık yerleri ve önemli konumları belirleme,

ayrıca yer şekillerindeki belirgin özellikleri tanıma bulunmaktadır (Halseth & Doddridge, 2000; Wiegand, 2006).

Bu nedenle erken çocukluk döneminden itibaren çocuklara öğretilecek coğrafi kavramlar ile onların coğrafya eğitimlerine yönelik sağlam bir temel oluşturulması son derece önemli görülmektedir. Bu becerileri çocuklara edindirecek olan okul öncesi öğretmenlerinin bu eğitimi alacağı yer yükseköğretim kademesidir. Bu öğretimin nasıl yapılacağına ise okul öncesi eğitimi lisans programlarında yer almasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle araştırmacı, öğretmen ve politika yapıcılara çeşitli öneriler sunulmaktadır. Araştırmada öğretmen adaylarının çocuklara yönelik coğrafi kavramlar olarak en çok yer şekillerini belirttikleri ve çocuklara coğrafi kavramların öğretiminde kendilerini orta düzeyde yeterli gördükleri ortaya konulmuştur. Ayrıca bu konuda lisans dersi almadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarına coğrafi kavramların öğretimi ve bu kavramların çocuklara öğretimi ile ilgili daha detaylı bilgilendirmenin yapılması, lisans programlarına ilgili derslerin dahil edilmesi sağlanmalıdır. Öğretmen adaylarının coğrafi kavramların öğretiminde farklı yöntem ve teknikler kullanabilecekleri ve sanat etkinliği dışında öğretimin daha etkili yürütülebileceği etkinlik türlerini öğrenmeleri konusunda çalışmalar yapılabilir. Bu çalışma sadece Artvin Çoruh Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği lisans programına devam eden 3. sınıf öğretmen adaylarıyla yürütülmüştür. Gelecek çalışmalarda daha geniş katılımcılar ile farklı araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak karşılaştırmalı araştırmalar yürütülmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup, gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Araştırma kapsamında Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu'ndan 06.10.2023 tarih ve E-18457941-050.99-108172 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksu, G., & Doğan, N. (2015). Öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenci görüşlerine göre ikili karşılaştırma yöntemiyle ölçeklenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6(2), 194-206.
- Akınoğlu, o. (2013). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (12), 77-96.
- Alım, M. (2009). The effects of natural environment and direct interaction on geographical concepts teaching. *Scientific Research and Essays*, 4(7), 700-704.
- As'ari, R. (2021). Developing students' critical thinking skills using the field laboratory for geography education (Case study on Mount Galunggung, Tasikmalaya, West Java, Indonesia). *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(3), 2636-2643.
- Bliss, S. (2008). Geography: The world is its laboratory. C. Marsh (Ed.), In *Studies of Society and Environment: Exploring the Teaching Possibilities*, (pp. 293-325). Sydney, Australia: Pearson.
- Brillante, P., & Mankiw, S. (2015). Preschool through grade 3: A sense of place: Human geography in the early childhood classroom. *YC Young Children*, 70(3), 16-23.
- Can Yaşar, M., İnal, G., Uyanık, Ö., & Yazıcı, H. (2012). Okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 75-87.
- Catling, S. (2006). What do five-year-olds know of the world?-Geographical understanding and play in young children's early learning. *Geography*, 91(1), 55-74.
- Clark, A. (2010). *Transforming children's spaces: Children's and adults' participation in designing learning environments*. Routledge.
- Çetin, T., Yavuz, S., Tokgöz, B., & Güven, G. (2012). Okul öncesi dönemdeki çocuklara (60-72 ay) uzay kavramlarının öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 715-731.
- Çomak, N. (2020). Okul öncesi eğitimin coğrafi temelleri. H. Uzun (Ed.). *Recent Advances in Education and Sport Researches* içinde (s.91-103). Ankara: Gece Kitaplığı.

- Dessen Jankell, L., Sandahl, J., & Örbring, D. (2021). Organising concepts in geography education: A model. *Geography*, 106(2), 66-75.
- Eguchi, A. (2016). Educational robotics as a learning tool for promoting rich environments for active learning (REALs). In *Human-computer interaction: Concepts, methodologies, tools, and applications* (pp. 740-767). IGI Global.
- Epstein, A. S. (2014). Preschool: Social studies in preschool? Yes!. *YC Young Children*, 69(1), 78-83. <https://www.jstor.org/stable/ycyoungchildren.69.1.78>
- Er, H. , Karadeniz, O. & Belge, M. (2022). Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin bakış açısıyla coğrafya becerilerinin öğretimi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 991-1005. DOI: 10.33206/mjss.1005257
- Fromboluti, C. S. & Seefeldt, C. (1999). *Early childhood: Where learning begins geography*. Office of Educational Research and Improvement, U.S. Department of Education.
- Halseth, G., & Doddridge, J. (2000). Children's cognitive mapping: a potential tool for neighbourhood planning. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 27(4), 565-582.
- Koç, H. & Aksoy, B. (2012). Coğrafya eğitiminde bölge kavramı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 25, 319-339.
- Martusewicz, R. A., Edmundson, J., & Lupinacci, J. (2014). *Ecojustice education: Toward diverse, democratic, and sustainable communities*. Routledge.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Öner, D. & Yiğit, E. Ö. (2021). Okul öncesinde sosyal bilgiler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5 (1), 191-215. DOI: 10.38015/sbyy.913056
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ünlü, M. & Alkış, S. (2006). Okulöncesi öğretmenliği programlarında coğrafya derslerinin gerekliliğinin irdelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (14), 17-28.
- Ünlü, M. & Çavak, Y. (2019). Okul öncesi eğitim döneminde öğrencilere kazandırılacak coğrafi kazanımlar ve değerlendirilmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 49(49), 187-202. DOI: 10.15285/maruaeabd.393561
- Owen, D., & Ryan, A. (2001). *Teaching Geography 3-II*. A&C Black.
- Özkan Kılıç, Ö., Güleç, H., & Genç, S. Z. (2014). Okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarının coğrafi kavramları içermesi yönünden incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 35-52.
- Öztürk, M., Giren, S., Yıldırım, E., & Şimşek, Ü. (2015). Güncellenen okul öncesi eğitim programının coğrafya eğitimi açısından incelenmesi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 245-262.
- Polatcan, M. & Kılınç, A. Ç. (2018). Fenomenoloji ve araştırmalarda fenomenolojik yöntem. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Ed.). *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (ss.391-408). Ankara: Pegem Akademi.
- Roberts, M. (2017). Geographical education is powerful if... *Teaching Geography*, 42(1), 6-9.
- Scoffham, S. (2019). The world in their heads: Children's ideas about other nations, peoples, and cultures. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 28(2), 89-102.
- Williams, D., & Brown, J. (2013). *Learning gardens and sustainability education: Bringing life to schools and schools to life*. Routledge.
- Wiegand, P. (2006). *Learning and teaching with maps*. Psychology Press.
- Vulchanova, M., Baggio, G., Cangelosi, A., & Smith, L. (2017). Language development in the digital age. *Frontiers in Human Neuroscience*, 11, 447.